
464
8 B - 2266

464

ROGER GEORGESCU

O. Z. N.-UL

Scenariu ştiinţifico-fantastic

ANA-BARBARA REBEGEA

Science — fiction-ul — compromis între fantastic şi ştiinţă?

MAXIMIN TRACUL

Un chin numit Solaris

EM. REICHER — A. ROGOZ

Tabloul periodic al dezvoltării șahului

Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta-desen: AUREL BUICULESCU
Portrete: ALEXANDRU DIACONU
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

ROGER GEORGESCU

Născut în 1928 la Rîmnicu-Sărat;

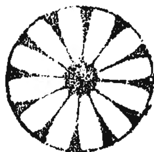
După o scurtă perioadă de activitate gazetărească la ziarul „Sportul popular", s-a consacrat muncii artistice, făcînd parte din Ansamblul artistic al U.T.C., mai întîi ca actor — obținînd premiul I la concursul de interpretare — artă dramatică — organizat de F.N.T.D.R. în 1948 pentru amatori —, iar apoi ca regizor al ansamblului pînă în 1963. Din acest an și pînă în prezent este regizor de emisie la Televiziune, în ultimii ani muncind în cadrul redacției de actualități. Iubitor al literaturii științifico-fantastice (în ciuda profesiunii sale atît de realiste) și cititor asiduu al colecției noastre (după propriile mărturisiri: „încă de la primul ei număr"), Roger Georgescu, debutînd în genul anticipației, are cruzimea să ne hrănească iluzia că vom ajunge să corupem și pe alți colegi ai lui și astfel să vedem cîndva un serial SF TV românesc!

Sîntem oricînd dispuși să fim deziluzionați.

A. R.

Cititorii din străinătate pot face abonamente adresîndu-se întreprinderii „ROMPRESFILATELIA" — Serviciul import-export presă —, București, Calea Griviței nr. 64-66, P.O.B. 2001.

Colecția „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"
editată de revista
Știința și Tehnica
Anul XX — 15 martie 1974

O. Z. N.-ul

Scenariu științifico-fantastic*

de ROGER GEORGESCU

PERSONAJELE:

ALEXANDRU GRIGORIU, inginer
ILEANA GRIGORIU, soția sa
VALERIU POPESCU, medic
ADRIANA POPESCU, soția sa
POP, profesor
VASILIU, asistentul profesorului
Necunoscutul
Șeful acestuia

Filmată din aer, de la o înălțime de cîteva sute de metri, se vedea șerpuind o șosea, și pe ea — cu o viteză nu prea mare — o Dacie 1 300. Camera ce filmează coboară în întîmpinarea mașinii. Cînd ajunge aproape, deasupra ei, la vreo zece metri înălțime, automobilul stopează ca izbit de ceva. Tot timpul scenei s-a auzit numai zgomotul motorului, tăiat și el brusc. Liniște deplină. Inginerul Grigoriu sare de la volan, se duce și ridică capota să vadă de ce s-a oprit motorul. Pe ferestrele Daciei apar capetele celor două femei, Ileana și Adriana; ele se uită în jur, apoi, din întîmplare, în sus, scot niște exclamații de spaimă și arată spre cer. Grigoriu se uită și el în sus; pe ușa din stînga vehiculului, în spate, apare doctorul Popescu, privește și el, se apleacă, scoate din mașină un aparat de fotografiat, îl potrivește și face cît poate de repede două-trei fotografii. Între timp, camera se ridică și se depărtează oblic de automobil — nu se mai aude zgomot de motor; jos, cei patru oameni se văd din ce în ce mai mici, agitîndu-se lîngă mașină, apoi urcînd înăuntru și continuîndu-și drumul cu viteză pe șosea.

Biroul profesorului Pop la Institutul de cercetări ale meteorilor apoși. Profesorul, așezat în fotoliu, răsfoiește niște hîrtii și-și face însemnări într-un carnet. Se aude o bătaie în ușă.

* Această lucrare a fost citită în 1973 la „Cenaclul Marțienilor".

Pop : Da, intră. **(Apare asistentul Vasiliu.)**

Vasiliu : Eu sînt, tovarăşe profesor. Ce bine că mai sînteţi încă în Institut. Nu v-aş fi deranjat din lucru, dar a intervenit o chestiune cu totul aparte.

Pop : Despre ce este vorba ?

Vasiliu : O farfurie zburătoare !

Pop : Vasiliule, lasă-te de bancuri !

Vasiliu : Tovarăşe profesor, pe cuvînt că nu glumesc. Au venit aici la noi patru cetăţeni ce par destul de serioşi, sînt puţin cam agitaţi şi spun că s-au întîlnit acum cîteva minute cu un O.Z.N., cu o farfurie zburătoare. M-am gîndit că poate doriţi să staţi şi dumneavoastră de vorbă cu dînşii.

Pop : Pofteşte-i înăuntru. Ce să spun, Vasiliule, în trei ani de cînd eşti asistentul meu, cu aşa ceva nu mi-ai venit încă. Ia să-i văd şi eu pe cei cu O.Z.N.-ul. **(Asistentul iese şi se întoarce cu cei patru din secvenţa cu maşina de pe şosea. Profesorul se ridică).** Eu sînt profesorul Pop, director adjunct al Institutului de cercetări ale meteorilor apoşi. Cu ce vă pot fi de folos ?

Grigoriu : Mă numesc Alexandru Grigoriu şi sînt inginer electronist. Dînsa este soţia mea, Ileana Grigoriu, profesoară. **(Dau mîna.)**

Popescu : Eu sînt Popescu, Valeriu Popescu, medic pediatru.

Adriana : Iar eu sînt soţia lui, Adriana Popescu, studentă în anul trei la geografie.

Pop : Pe asistentul meu, tovarăşul Vasiliu, l-aţi cunoscut. Luaţi loc vă rog. **(Vasiliu le oferă nişte scaune, femeile se aşază pe cele două fotolii din faţa biroului profesorului).** Ce vă aduce la noi ? Ştiţi, institutul nostru are de obicei relaţii cu Institutul Meteorologic, cu Observatorul Astronomic şi foarte rar direct cu cetăţenii. S-a întîmplat ceva deosebit ?

Grigoriu : Sub impresia celor văzute, nu ştiam ce să facem mai întîi. Ne-am gîndit să venim la dumneavoastră. Oricum, vă pricepeţi mai bine decît noi în probleme din acestea. Cum să vă spun, tovarăşe profesor, ni s-a întîmplat ceva cu totul aparte... Acum cîteva minute, cred că nu s-a scurs nici o jumătate de ceas de atunci, ne întorceam toţi patru cu maşina mea, o Dacie 1 300, de la o mică excursie făcută la Cernica. La numai vreo şapte kilometri de Capitală, motorul maşinii s-a oprit brusc. Cum pînă azi Dacia noastră nu ne făcuse nici o figură, m-am mirat tare mult. Am coborît, am ridicat capota şi atunci am auzit strigătele de mirare ale soţiei mele şi ale Adrianei.

Ileana : Da, ştiţi, noi am fost primele care am văzut O.Z.N-ul.

Adriana : Era la vreo zece, cincisprezece metri, exact deasupra noastră.

Grigoriu : Da, aşa cum spun şi ele, era imens, cred că avea pe puţin douăzeci de metri diametru. Staţiona exact deasupra noastră.

Popescu : Cînd soţia mi-a spus despre ce este vorba, am ieşit din maşină şi am zărit şi eu farfuria. Era complet rotundă. Vă daţi seama, noi vedeam partea de jos a navei, dedesubtul ei. Cred chiar că era mai mare decît spune Sandu. În orice

caz, cel puțin douăzeci, douăzeci și patru de metri diametru.

Adriana : Era argintie, nu știu cum să vă spun, așa ca aluminiul, dar lucioasă tare.

Ileana : Se vedeau pe părțile laterale niște deschizături, un fel de mici hublouri.

Grigoriu : Cînd s-a depărtat după puțin timp, căci trebuie să știți, tovarășe profesor, că totul n-a durat mult, nu știu cît a staționat exact, cred că două-trei minute, nu Valeriule ?

Popescu : Cam așa, vreo trei minute.

Grigoriu : Cînd s-a depărtat, am văzut că are și o grosime destul de mare, știu eu cît să zic, vreo patru metri.

Popescu : Da, cu un fel de cupolă nu prea înaltă, deasupra.

Grigoriu : A plecat oblic spre dreapta noastră, s-a înălțat și a dispărut repede luînd înălțime, în timp ce eu am reintrat în mașină. Motorul n-a mai avut nimic, a pornit de la primul contact.

Pop : Motoarele acestei nave aeriene produceau zgomote puternice ?

Popescu : Nici un fel de zgomot, tovarășe profesor.

Grigoriu : Cînd a venit nici măcar n-am simțit-o, iar cînd a plecat în mod sigur nu s-a auzit nici un motor.

Ileana : Nu, precis nu se auzea nimic. Cum motorul mașinii noastre se oprise, iar alte automobile nu treceau în momentul acela pe șosea, am fi auzit foarte bine orice zgomot.

Adriana : Noi am zărit-o cînd plonja spre noi și s-a oprit apoi brusc deasupra noastră. Nu se-auzea nimic.

Popescu : Dealtfel, e cunoscut lucru și din cele publicate în presă că de obicei O.Z.N.-urile sînt silențioase. Se spune că se deplasează pe bază de degravifiere.

Pop : V-a mai preocupat existența acestor O.Z.N.-uri și pînă acum, tovarășe doctor ?

Popescu : Așa, ca toată lumea care a citit cîte ceva prin ziare, prin reviste, despre farfuriile zburătoare.

Grigoriu : Culmea este, tovarășe profesor, că eu l-am combătut întotdeauna. Nu-mi păreau verosimile știrile respective, nu prezentau suficiente garanții, înțelegeți, le priveam cu multă neîncredere.

Pop : Ați discutat deseori împreună despre acest subiect ? Deduc că dumneavoastră sînteți prieteni mai vechi, nu ?

Popescu : Da, sîntem prieteni buni și soțiile noastre se înțeleg și ele bine împreună. În general, tema aceasta n-am prea abordat-o în convorbirile noastre. În urmă cu cîțiva ani, într-o seară cînd terminasem alte subiecte de discuție, eu am început să vorbesc despre ce citisem și-mi exprimasem părerea că s-ar putea să fie ceva adevărat cu extratereștrii ăștia. Atunci Sandu a scos dintr-o colecție „Lumea" cîteva numere și a început să-mi citească din ele un articol despre raportul comisiei Condon, care cam făcea praf toată teoria.

Grigoriu : Eu am susținut că în unele cazuri trebuie să fi fost vorba de nave aeriene secrete, de un tip cu totul special, alteori de iluzii optice, de trucaje fotografice, de

unii martori ce doresc neapărat să fie interesanți și să-și vadă numele prin ziare...

Pop : Și acum ce credeți ?

Grigoriu : Știu eu ce să vă spun ? Că a fost o navă aeriană cu totul deosebită, asta este absolut sigur. Faptul că nu i s-a auzit nici un motor, deși a coborît, a staționat nemișcată în aer, s-a ridicat, a luat înălțime repede și apoi viteză, mă face să nu mai înțeleg nimic. Sînt inginer și deci un om care nu e chiar străin de probleme de genul acesta, deși nu aviația este specialitatea mea.

Pop : Deci... O.Z.N. în adevăratul înțeles al cuvîntului ?

Grigoriu : Tovarășe profesor, avion nu era, elicopter nici p-atîta, era o navă aeriană rotundă, deosebit de mare. Am venit la dumneavoastră gîndindu-ne că aveți la dispoziție aparatură specială cu care o puteți detecta și eventual identifica. Dacă această „farfurie" are cumva intenții dușmănoase, trebuie desigur luate măsuri împotriva ei, iar dacă simpla ei apariție oprește motoarele mașinilor, așa cum spune prietenul meu Valeriu și cum dealtfel am pățit și eu cu Dacia mea, asta poate provoca accidente regretabile pe șosea. Așa încît am socotit de datoria noastră să venim imediat la dumneavoastră și să vă înștiințăm de cele petrecute.

Pop : Bineînțeles, tovarăși, foarte bine ați făcut. Noi vă mulțumim și vă promitem că vom lua deindată toate măsurile ce ne stau în putință. Deci, la kilometrul șapte, pe șoseaua spre Cernica ați spus, nu ?

Grigoriu : Da.

Pop : Vasiliule, e bine să-ți notezi toate amănuntele astea.

Vasiliu : Am și notat tot ce s-a spus, tovarășe profesor.

Pop : Foarte bine. O.Z.N.-ul nu a aterizat ?

Grigoriu : Nu, a staționat în aer.

Pop : Ați văzut vreo ființă omenească pe această navă ? Parcă spuneați ceva despre niște hublouri ?

Ileana : Hublouri erau, dar n-am văzut prin ele nimic.

Popescu : Nici eu.

Adriana : Nu, n-am văzut pe nimeni.

Grigoriu : Nu.

Pop : În jurul dumneavoastră, pe șosea, mai era cineva ?

Grigoriu : Nu, cît am staționat n-a trecut nici o altă mașină, nici dinspre București, nici din urma noastră.

Pop : Bun. Oameni pe jos sau pe bicicletă, vreo căruță ceva n-ați zărit ?

Grigoriu : Nu, n-am văzut pe nimeni.

Pop : După plecarea navei, mașina n-a mai avut nimic la motor ?

Grigoriu : Nimic, a funcționat din nou impecabil.

Pop : Ce număr are Dacia dumneavoastră ?

Grigoriu : 8—B—2266.

Pop : Nouă ?

Grigoriu : O am de aproape un an. Nu mi-a pricinuit necazuri pînă în prezent.

Pop : **(Arată spre hîrtiile scrise de asistent)** Am să vă rog să ne dați și adresele unde locuiți, pentru cazul cînd va trebui să

vă mai căutăm pentru unele amănunte. **(Grigoriu se duce lîngă asistent și-i dictează adresele).** Eu încă o dată vă mulțumesc și vă promit că o să cercetăm. **(Cei patru salută.)** Bună ziua. **(Vasiliu îi conduce la ușă, iese cu ei, apoi apare din nou în birou, ia hîrtiile și le înmînează profesorului.)**

Vasiliu : Ei, tovarășe profesor, ce părere aveți ?

Pop : Știu eu ce să spun ? Dragă Vasiliule, ai acum prilejul să-ți arăți erudiția. Știu că dumneata citești destul de mult. Serialul cu „Invadatorii", mă rog, l-am văzut cu toții. Ce știi, în general vorbind, despre O.Z.N.-uri ?

Vasiliu : Să știți că am citit cîte ceva.

Pop : Adică ?

Vasiliu : Păi, mai întîi „Farfuriile zburătoare" a lui Frank Edwards.

Pop : Ei, află că pe asta am citit-o și eu, acum cîțiva ani.

Vasiliu : Apoi articolele acelea din „Lumea" de care spunea doctorul Popescu, cele cu raportul comisiei Condon.

Pop : Da, exact, îmi amintesc și eu de ele.

Vasiliu : Apoi una dintre cele mai importante lucrări europene, „O.Z.N. — o sfidare pentru rațiunea umană" de Ion Hobana și Julien Weverbergh.

Pop : Dar ai citit, nu te-ai încurcat. Văd că te interesează O.Z.N.-urile în mod serios.

Vasiliu : Mai am ceva interesant pentru dumneavoastră.

Pop : Anume ?

Vasiliu : La bibliotecă, mi-a căzut în mîini un număr din „Police Review" a englezilor, în care reiau niște instrucțiuni ale buletinului jandarmeriei franceze, în legătură cu O.Z.N.-urile. Cum cu engleza, știți și dumneavoastră, mă descurc cam greu, am cerut bibliotecarei revista franceză și am citit articolul în original. Ca să știu ce să-i cer, mi-am notat în carnețel numele ei. **(Scoate carnetul din buzunar, îl răsfoiește.)** A, am găsit, uitați, „La revue d'études et d'informations de la Gendarmerie Nationale" numărul 87 din 1971, un articol scris de un oarecare căpitan Karvendal. Ei bine, jandarmeria națională franceză cere tuturor agenților ei să ancheteze cu toată minuțiozitatea orice aterizare de O.Z.N., cît a durat, cum arăta nava, ce culoare avea, ce zgomot făcea, ce efecte avea asupra martorilor, temperatură, insomnii sau mai știu eu ce, cum arătau ființele de pe ea, să măsoare radioactivitatea produsă de O.Z.N., să fotografieze sau să filmeze locul și, mă rog, multe altele pe care nu le mai țin minte.

Pop : Bravo, dragul meu, văd că ești bine informat. Cu teoria stai bine, să te văd la practică. **(Strînge hîrtiile, dosarele, deschide un dulap metalic din spatele său și le pune pe toate acolo, așezînd deasupra hîrtia cu cele scrise de Vasiliu în timpul discuției cu cei patru. Încuie apoi dulapul.)** Bun. Acum uite ce-o să facem. Eu am să iau legătura cu aeroportul, cunosc pe cineva la turnul lor de control. Am să vorbesc și cu cei de la Observatorul Astronomic. Dumneata ai să te duci pe șosea la punctul indicat și vei face cercetări în jurul lui. Important ar fi să mai găsești niște martori la toată povestea asta prin

satele din jur, sau să afli ce mașini au mai trecut pe acolo în momentul acela. În regulă?

Vasiliu : Da, tovarăşe profesor. Lăsaţi pe mine!

Pop : Bine. Hai să pornim la treabă.

(Ies din cameră amîndoi. Un timp, biroul e gol, linişte. Apoi la fereastră se aude un zgomot. Minerul care o ţine închisă este pus în mişcare din exterior, fereastra se deschide, şi pe fereastră intră în încăpere un necunoscut. E foarte înalt, tînăr, cam la 30 de ani, elegant îmbrăcat, bine clădit, tip de sportiv. Caută pe birouri, nu găseşte ce vrea, vine la biroul profesorului, trage de sertare, acestea sînt încuiate. Scoate din buzunar un fel de lanternă mică, tubulară, o aprinde şi plimbă raza scurt în dreptul încuietorilor. Trage apoi de sertare, care se deschid fără ca să mai opună rezistenţă. Caută înăuntru, nu găseşte ceea ce-i trebuie, le pune la loc, închide sertarele, plimbă din nou lumina lanternei pe broască, le verifică dacă sînt încuiate, se ridică şi priveşte în jur. Vede dulapul metalic,îl încearcă, repetă operaţia cu lanterna şi-l deschide. Caută, găseşte declaraţia celor patru, restul hîrtiilor le pune la loc, pe aceasta o împătureşte şi o bagă în buzunarul de la haină, reînchide dulapul, se duce la fereastră, o escaladează, trage fereastra după el şi se vede minerul cum revine în poziţia iniţială.)

Acasă la inginerul Alexandru Grigoriu. O sufragerie frumos mobilată, un televizor pe o măsuţă, o canapea, două fotolii. Pe o altă măsuţă, într-un colţ, un telefon şi alături o vază cu flori. Pe planul din fund stînga, o uşă care duce la balcon. Pe canapea, cele două femei şuşotesc între ele. Popescu e aşezat într-un fotoliu, Grigoriu e în picioare lîngă masă.

Grigoriu : După atîtea emoţii, nu ne strică să bem un păhărel. Mi-a mai rămas acum o jumătate din sticla de coniac special, ştiţi voi, v-a plăcut data trecută cînd aţi fost la noi.

Popescu : A, da, mi-aduc aminte. Păi dă-l încoace să-l bem. Sandule, să ştii că nu stăm mult, se face tîrziu şi mîine avem cu toţii treabă.

Grigoriu : (Caută în bufet.) Unde-ai pus-o, dragă?

Ileana : Ce cauţi, Sandule?

Grigoriu : Sticla de-un litru de coniac.

Ileana : (Către Adriana.) Uf, bărbaţii ăştia, niciodată nu ştiu unde se află ceva în propria lor casă. E acolo în bufet.

Grigoriu : Unde, frate, că n-o găsesc.

Ileana : (Se duce, îl dă deoparte şi scoate sticla.) Uite-o, dragă, dacă n-are gură să te strige.

Grigoriu : (Scoate pahare şi toarnă coniacul, pune apoi sticla pe masă cu ce-a mai rămas în ea.) Ei, hai noroc, dragii mei. Închin acest pahar în cinstea primului nostru O.Z.N.! **(Beau cu toţii.)**

Popescu : Numai la asta nu ne gîndeam noi astăzi, cînd am plecat în excursie, că o să ne întîlnim cu un O.Z.N. autentic.

Adriana : A fost, ca să spun aşa, o zi plină. Vremea a fost splendidă, peisajele o grozăvie, iar la sfîrşit trăirăm şi o aventură.

Ileana : Sper, dragă Valeriule, că toate fotografiile pe care le-ai făcut astăzi să-ți iasă cum trebuie. Vom avea niște amintiri frumoase...

Grigoriu : Ia stai, nevastă ! Știi că ai dreptate ! Asta mi-aduce aminte că acolo, pe șosea, Valeriu a făcut parcă niște poze farfuriei ăleia. Nu-i așa, dragă ?

Popescu : Exact, Sandule. I-am făcut O.Z.N.-ului nostru trei sau patru fotografii. Sper să fie fotogenică măgăoaia aia.

Grigoriu : Atunci de ce ai tăcut și nu ai spus nimic profesorului, la Institutul ăla cu meteori, despre treaba asta ?

Popescu : În primul rînd pentru că am avut tot timpul impresia că acest profesor Pop ne cam privea ironic și nu prea credea în O.Z.N.-ul nostru. Asta-i una la mînă. A doua e că dacă i-aș fi spus de fotografii, îmi cerea filmul și-l mai vedeam cine știe cînd. Ori eu de-abia aștept să ajung acasă și să-l developez, să văd ce-a ieșit.

Adriana : Deci la noapte avem program de laborator ! Uf, dragă, m-a înnebunit cu atelierul lui de fotograf amator.

Ileana : Ce vrei, scumpo, și pe-al meu cînd îl apucă dădăceala automobilului, nu te mai înțelegi cu el. Așa-s bărbații ăștia, fiecare cu păsărica lui. **(Rîd amîndouă.)**

Grigoriu : Păi bine, dragă Valeriule, ești greșit, tocmai dacă-i dădeai filmul îi dispărea pe loc ironia pe care spui tu că ai simțit-o.

Popescu : Da, mă rog, foarte bine. Mîine o să-i dau cîteva copii de pe fotografiile făcute. Nu ajungem tot acolo ? Așa rămîn și eu cu ele în mod precis... Poate le și public în „Magazin"...

Grigoriu : Mă rog, te privește.

Ileana : Voi ce credeți, erau și niște mici omuleți verzi acolo înăuntru ?

Adriana : În farfurie, tu ?

Ileana : Da.

Adriana : Or fi fost, că doar nu zbura așa de una singură.
(Ușa de la balcon se deschide brusc și apare în sufragerie Necunoscutul.)

Necunoscutul : Bună seara ! **(Toți tresar speriați și se întorc spre el.)**

Grigoriu : Cine ești dumneata și cum ai ajuns aici ?

Necunoscutul : Nu vă speriați și scuzați-mi apariția aceasta cam neașteptată pentru voi. **(Către Grigoriu.)** M-ai întrebat cine sînt și cum am ajuns aici. Foarte simplu. Astăzi v-ați întîlnit cu o navă aeriană, ca să spun așa, mai specială. Ei bine, eu fac parte din echipajul ei.

Popescu : (Către Ileana.) Privește, Ileano, acesta-i micul tău omuleț verde ! Văd că a mai crescut între timp.

Necunoscutul : În acest moment constat că trei dintre cei prezenți pun la îndoială spusele mele. **(Către Grigoriu.)** Nu, nu sînt nebun, nici scăpat dintr-un spital de boli nervoase. **(Către Popescu.)** Nici răufăcător nu sînt, cum te-ai gîndit acum cîteva clipe. **(Către Adriana.)** Ești ceva mai aproape de adevăr, deși nu ești convinsă încă.

Grigoriu : Văd că vorbești foarte bine limba noastră. Cărei țări aparții dumneata ?

Necunoscutul : Nu aparţin nici unei ţări. Eu nu sînt de pe această planetă.

Grigoriu : Asta-i bună ! Dar de unde eşti ?

Necunoscutul : La această întrebare n-am dreptul să vă răspund.

Popescu : Vrei să spui că eşti un extraterestru ?

Necunoscutul : Exact.

Grigoriu : Şi cum vrei dumneata să cred una ca asta ? Văd că arăţi la fel ca mine, ca el, eşti la fel îmbrăcat, vorbeşti la fel ca noi...

Necunoscutul : Neîncrederea asta a voastră, faptul că legaţi totdeauna, în minţile voastre, apariţia în mijlocul pămîntenilor a unui vizitator de pe o altă planetă, de cine ştie ce înfăţişări uluitoare, de minuni sau scamatorii nemaipomenite mă obligă să vă dovedesc într-un fel seriozitatea afirmaţiilor mele. Sper că nu-mi veţi cere să vă transform fotoliul acesta într-un căţel, sau masa de acolo într-un avion de pasageri... **(Se uită în jur.)** Am putea folosi însă ca argument vaza aceea cu flori. **(Scoate din buzunar o ţeavă mică, subţire, o îndreaptă către vază, apasă pe un buton, apare o rază luminoasă, vaza dispare brusc. Toţi scot exclamaţii de surpriză şi spaimă.)**

Grigoriu : Ce-i asta ? Un fel de laser ?

Necunoscutul : Oarecum. În orice caz, e bazat pe un principiu asemănător. Face să dispară şi să apară orice. Poftim. **(Apasă pe buton, vaza reapare, apasă din nou, vaza dispare.)** Trebuie să recunoaşteţi că aşa ceva nu aveţi încă prin buzunarele voastre. Eu vă rog să aveţi toată încrederea în mine şi să fiţi convinşi că nu vă vreau nici un fel de rău...

Popescu : De fapt, ce doreşti de la noi ?

Necunoscutul : Am să vă spun imediat. O să trebuiască să mai aşteptaţi însă puţin, căci la ora asta trebuie să iau legătura cu ai mei. Discuţia mea cu ei poate o să vă lămurească şi mai bine. Văd că aveţi aici un televizor. Cîte canale are ?

Grigoriu : Douăsprezece.

Necunoscutul : În ţara asta pe cîte canale se transmite ?

Grigoriu : Sînt două programe, pe canalele şase şi doi, de asemenea, se poate recepţiona şi pe patru.

Necunoscutul : De aici, de unde ne aflăm, mai prindeţi şi programul altei ţări ?

Grigoriu : Da, pe canalul zece, dar numai cu antenă orientativă.

Necunoscutul : Bine. Atunci aprindeţi televizorul şi puneţi-l pe canalul nouă. **(Grigoriu se supune. Necunoscutul scoate din buzunar o cutiuţă, îi desface o antenă mică şi vorbeşte ca într-un talkie-walkie.*)** Alo, aici Antar unu, chem Tedar, chem Tedar. **(Pe televizor apare chipul unui alt extraterestru.)**

Şeful : Aici Tedar, te aud Antar unu. Aici Tedar.

Necunoscutul : Aici Antar unu, tu doar mă auzi, eu însă te şi văd. Te recepţionez pe un televizor, în modul cunoscut.

Şeful : Da, bine. Ce s-a-ntîmplat ? De ce n-ai fost punctual la întîlnire ?

Necunoscutul : Automobilele astea pămîntene au prostul obicei că rămîn uneori în pană. Dar voi cum de aţi greşit ?

---

* Aparat de radio portativ.

Şeful : Cel care era de serviciu la videolocator a confundat maşina. Tu ne-ai anunţat un 8—B—6622, el cum a văzut o maşină asemănătoare, la ora stabilită, în careul fixat, a dat alarma şi cînd am coborît ne-am trezit cu un automobil 8—B—2266 plin cu pămînteni. Pentru confundarea numerelor va fi aspru sancţionat.

Necunoscutul : Da, am văzut totul de la o distanţă de cîteva sute de metri. Am privit prin videoradarul meu şi am surprins momentul în care unul dintre ocupanţii maşinii a făcut şi cîteva fotografii.

Şeful : Da, ştim, am văzut şi noi. Acum ce faci ?

Necunoscutul : Încerc să repar totul, să şterg toate urmele. Pe jumătate am şi reuşit. Am să te mai informez.

Şeful : Bine, succes. **(Imaginea dispare brusc. Necunoscutul se duce şi închide televizorul, strînge cutiuţa şi o bagă în buzunar. Cei patru se privesc unul pe altul în tăcere.)**

Necunoscutul : Deci asta doresc de la voi. Să-mi daţi fotografiile făcute. Unde-i aparatul ?

Popescu : Nu-i aici, e jos în maşină. Noi am urcat numai pentru cîteva minute şi urma apoi ca Sandu să ne conducă acasă.

Necunoscutul : La dumneavoastră acasă am şi fost. N-am găsit nici un aparat de fotografiat.

Adriana : Cum ? Aţi intrat la noi în casă ?

Necunoscutul : Da. Am încuiat la loc, n-aveţi grijă. Să ştiţi, de altfel, că în baie ardea lumina.

Adriana : Atunci aţi fost în mod precis ! Asta-i obiceiul lui Valeriu, să uite luminile aprinse ori în baie ori pe hol.

Necunoscutul : (Către Popescu.) Veţi merge jos şi-mi veţi aduce aparatul. **(Scoate din buzunar un fel de insignă şi o pune pe masă.)** Puneţi obiectul acesta pe haină. Aşa am să ştiu în orice moment tot ce faceţi. Să nu vă treacă prin cap să telefonaţi la miliţie sau să plecaţi cu maşina, căci îi am drept ostateci pe cei trei care rămîn cu mine. Vă acord numai cinci minute.

Popescu : Sandule, dă-mi te rog cheile. N-avem încotro. **(Grigoriu îi dă cheile maşinii, Popescu ia de pe masă insigna şi şi-o pune în piept.)** M-am dus, să nu vă pierdeţi vă rog răbdarea, mă întorc imediat. **(Pleacă pe uşa din dreapta.)**

Ileana : Nu vă supăraţi că vă întreb, veniţi de departe tare ?

Necunoscutul : Nişte ani-lumină ne despart.

Ileana : Şi cum de vorbiţi limba noastră ?

Necunoscutul : E dificil de explicat... Putem vorbi toate limbile Pămîntului. Luăm din creierii voştri toate noţiunile de care avem nevoie. E ceva cu mult mai mult decît telepatia pe care unii dintre voi o studiază.

Adriana : Şi de ce ţineţi aşa de mult să nu fiţi văzuţi, de ce nu luaţi contact în mod oficial cu noi ?

Necunoscutul : N-a sosit încă momentul. Distanţa dintre civilizaţiile noastre este enormă, noi vă studiem de foarte mult timp şi încă şefii noştri n-au stabilit definitiv cît aţi avea de pierdut sau cît aţi cîştiga din contactul cu noi. Trebuie întotdeauna multă prudenţă în asemenea situaţii. Aici pe Pămînt domneşte încă destul haos, destulă barbarie, faceţi răz-

boaie, vă omorîți între voi, mai există chiar și sclavie pe unele continente, ba am dat și peste niște forme cu totul primitive, niște triburi ce trăiesc într-o totală lipsă de civilizație. Planeta asta a voastră este plină de contradicții. Știința în foarte multe domenii încă bîjbîie. Uneori, pur și simplu, ne uluiți. Ați ajuns pe Lună, cum îi spuneți voi, în schimb nu vă puteți vindeca de zeci de boli. Unii mănîncă prea mult, alții mor de foame. Aveți sute de savanți ce ne cuceresc respectul, dar aveți și milioane de analfabeți pe toate continentele...

Grigoriu : Și dumneavoastră, personal, cu ce vă ocupați ? **(Pe ușă apare Popescu, care ascultă și el discuția.)**

Necunoscutul : Eu ? Cum să vă explic... Sînt un fel de arheolog. Vedeți, în urmă cu mii de ani — din ăștia pămînteni —, strămoși de-ai noștri au vizitat această planetă. Pe lîngă bazele lor din vremea aceea, în timpul lor liber, s-au amuzat făcînd tot felul de sculpturi. Nu, nu-i ce înțelegeți voi în mod obișnuit. Ei le făceau de dimensiuni uriașe, cu raze laser, tăind în munți, de la mari distanțe. Am găsit numeroase sculpturi de acest fel în Anzii Americii de Sud și de cîtva timp ne aflăm aici, în țara voastră, deoarece una dintre bazele strămoșilor mei a fost situată în Carpați. Am și identificat unele sculpturi de-ale lor — voi le-ați numit, mi se pare, Babele, Omul, — le-am măsurat, le-am stereofilmat și așa mai departe...

Grigoriu : Bine, dar n-o să-mi spuneți că vă deplasați milioane de kilometri prin cosmos numai ca să admirați sculpturile strămoșilor voștri. Care este scopul venirii voastre și în trecut și astăzi, la noi pe Pămînt ?

Necunoscutul : (Ezită.) Bineînțeles că nu acesta este motivul unei atît de lungi călătorii. Dar m-ați întrebat care este profesiunea mea și eu v-am răspuns. Eu, personal, cu asta mă ocup. Cu arheologie astrală, ca să spunem așa. Am vizitat mai multe planete pe care au rămas urme ale strămoșilor noștri. Strîng date pentru o lucrare importantă pe această temă... E adevărat, Pămîntul ne interesează din alte motive. Acum cîteva mii de ani, unii savanți de-ai noștri își făcuseră păreri greșite despre posibilitățile de dezvoltare ale societății omenești de pe această planetă. Ca urmare, un timp foarte îndelungat, cercetările au fost abandonate. Apoi, de curînd, constrînși de unele lipsuri în materii prime cu totul speciale, cercetînd o serie de planete abandonate de noi în trecut, am dat din nou peste voi, și stadiul de dezvoltare atins de societate a fost socotit deosebit de interesant de către savanții noștri, care au hotărît cercetarea metodică a Pămîntului, a bogățiilor acestuia și a oamenilor de pe el. Cum v-am mai spus, nu știm încă dacă și cînd vom lua contact cu voi în mod deschis... Dar văd că ați adus aparatul de fotografiat. Puneți-l pe masă, vă rog. **(Popescu se execută.)** Și ce v-am dat pentru control, vă rog. **(Pune și insigna.)** Mulțumesc.**(Le ia.)** Unde sînt fotografiile ?

Popescu : Păi, trebuie mai întîi developat filmul.

Necunoscutul : (Mirat.) Cum, aparatul acesta nu face pe loc fotografiile ?

Popescu : **(Ride.)** Nu, domnule, e un aparat obișnuit.

Necunoscutul : **(Neîncrezător.)** Dar în alte părți am văzut aparate care la un minut după declanșare scot pozele color.

Popescu : Sînt, cum să nu, am văzut și eu la un coleg așa ceva, dar eu n-am, din păcate, unul ca acela.

Adriana : Ce grozav ar fi ! Mi-ar elibera și mie debaraua, aș desființa atelierul acela de developat, mărit și copiat !

Necunoscutul : Deci înăuntrul aparatului se află filmul nedevelopat, da ?

Popescu : Întocmai.

Necunoscutul : Și dacă-l scot afară înseamnă că s-a zis cu el, nu ?

Popescu : Exact. Din păcate...

Necunoscutul : **(Desface aparatul, scoate filmul, il bagă în buzunar, așază aparatul deschis pe masă.)** Bun. Mulțumesc. Acum mai avem o treabă de făcut.

Grigoriu : Ce mai doriți ?

Necunoscutul : Toți patru trebuie să uitați complet și întîlnirea cu nava noastră și întîlnirea cu mine, și tot, absolut tot ce am discutat împreună.

Grigoriu : Cum am putea una ca asta ? Și apoi, uitați că mai știu și alții despre întîlnirea noastră cu O.Z.N.-ul ? Doar am fost cu toții la Institutul acela de cercetări ale meteorilor și am vorbit acolo cu niște oameni de știință, am lăsat chiar și niște date...

Necunoscutul : În privința asta să n-aveți nici o grijă, hîrtia aceea se află la mine. Priviți. **(O scoate din buzunar și le-o arată).** Cei de acolo nu mai au nimic la mînă. Iar altă declarație n-o să mai dați nicăieri, că n-o să puteți. **(Scoate o sticluță din buzunar, cu niște pilule. Pune în fiecare pahar de pe masă cîte o pilulă, toarnă din sticlă puțin coniac peste ele.)** Veți bea cu toții și în cîteva minute nu vă veți mai aduce aminte de nimic.

Grigoriu : Și dacă ai pus otravă în aceste pahare ?

Necunoscutul : Noi nu ucidem, noi nu sîntem oameni ! Nu vă imaginați chiar deloc că pot să mai am și alte mijloace de a vă obliga să faceți ce doresc eu ? De ce să recurgem la ele ? Haide ! Puteți avea toată încrederea. Beți ! **(Femeile mai întîi, apoi și bărbații iau paharele în mîini.)**

Ileana : Eu am încredere în dumneata. Vă urez tuturor celor ce ați venit pe acest Pămînt, să n-aveți decît gînduri frumoase, să nu ne fiți dușmani, să aveți răbdare cu noi și să ne ajutați ! **(Beau toți patru.)**

Necunoscutul : Perfect. Acum pot pleca. Bună seara ! **(Iese pe ușa pe care a venit. Un timp domnește liniștea. Femeile se așază pe canapea, Popescu ia loc într-un fotoliu, Grigoriu se plimbă prin cameră. Vede sticla și se oprește brusc.)**

Grigoriu : Cînd naiba am băut noi coniacul ăsta ? Parcă știam sticla plină pe jumătate. Nu-i așa, Ileano ?

Ileana : Exact. Acum trei seri cînd ați fost la noi am început-o. Și-acum de-abia dacă mai e ceva pe fundul ei. Nu mai înțeleg nimic.

Popescu : Şi aş fi avut poftă de un coniac tare. Ce-i cu aparatul meu pe masă ? Cînd l-am pus acolo ?
Adriana : Că e pe masă nu-i nimica, dar văd că l-ai lăsat deschis şi asta înseamnă că ai voalat filmul şi e păcat.
Ileana : Vezi, Valeriule, să nu se fi stricat fotografiile ce le-ai făcut astăzi dimineaţă la Cernica. Mi-ar părea tare rău.
Popescu : **(Se duce repede la aparat şi rămîne uluit.)** Filmul a dispărut. Nu mai înţeleg nimic ! Ce-am făcut, frate, cu filmul ?
Adriana : Distrat cum eşti, te pomeneşti că nici nu-l vei fi încărcat cînd am plecat de-acasă.
Ileana : Asta ar fi culmea ! Deci toată dimineaţa, pe soarele acela superb, am pozat ca nişte caraghioşi la un aparat fără film ? !
Popescu : Nu se poate, fiţi serioşi, doar nu eram beat, ce dumnezeu !
Ileana : **(Îi cade întîmplător privirea pe măsuţa cu telefonul.)** Ei, asta ce mai e ?
Grigoriu : Adică ?
Ileana : Unde este vaza mea cu flori ?
Grigoriu : Care vază, dragă ?
Ileana : Aia care se afla lîngă telefon.
Grigoriu : Nu văd nici una.
Ileana : Tocmai. Dar era. Azi dimineaţă înainte de a pleca i-am pus apă proaspătă.
Grigoriu : Oi fi spart-o.
Ileana : Fii serios. Ce uit de la mînă pînă la gură ?
(Se aude soneria de la intrare. Ileana se duce să deschidă. Revine împreună cu Vasiliu.)
Vasiliu : Bună seara.
Grigoriu : Bună seara. Cu ce vă pot fi de folos, tovarăşe... ?
Vasiliu : Tovarăşe Grigoriu, s-a întîmplat ceva ciudat... Cum să vă spun, ne lipsesc nişte detalii... Am găsit adresa dumneavoastră în cartea de telefon şi am venit personal aici, ca să nu vă mai deranjăm.
Grigoriu : Detalii ? Să nu mă deranjaţi ? În legătură cu ce ?
Vasiliu : Păi în legătură cu cele ce ne-aţi spus dumneavoastră, toţi patru.
Grigoriu : Ce v-am spus noi ? ! Cînd ?
Vasiliu : Cum cînd ? N-aţi fost dumneavoastră, toţi patru, acum două ore la noi ?
Popescu : La voi ? Care voi, tovarăşe, vorbeşte pe româneşte !
Vasiliu : La Institutul de cercetări ale meteorilor apoşi.
Adriana : La Institutul de... ce-i aia ?
Grigoriu : Despre ce e vorba, că nu-nţeleg nimic.
Vasiliu : Mă rog, staţi să ne înţelegem. Aveţi o maşină Dacia 1 300 ?
Grigoriu : Da.
Vasiliu : Cu numărul 8—B—2266 sau aşa ceva ?
Grigoriu : Exact. Şi ce importanţă are ?
Vasiliu : Poftim ? E drept, n-are, dar m-aţi zăpăcit şi pe mine. Aţi fost astăzi în excursie la Cernica ?
Grigoriu : Da, a fost o excursie splendidă.
Vasiliu : Şi la înapoiere nu vi s-a întîmplat nimic ?
Grigoriu : Nu, nici un accident, nimic.
Vasiliu : Sînteţi absolut sigur ?

Grigoriu : Absolut !
Vasiliu : Şi dumneavoastră ? **(Ceilalţi afirmă)** Pe mine mă cunoaşteţi ?
Grigoriu : Nu, vă văd pentru prima dată în viaţa mea.
Vasiliu : Extraordinar ! Şi dumneavoastră la fel ? **(Ceilalţi afirmă din nou. Asistentul se uită pe masă, vede sticla de coniac golită, se uită lung la ei.)** Uitaţi ce este, la una ca asta nu mă aşteptam din partea dumneavoastră. Vă văd oameni în toată firea... Mai poftiţi şi altă dată ! Vă învăţ eu minte să vă mai bateţi joc de noi ! Bună seara ! **(Pleacă furios.)**
Adriana : Ce-a vrut omul ăsta, frate ?
Grigoriu : Habar n-am.
Ileana : Naiba să-l înţeleagă. Cred că nu era zdravăn la cap !

(Biroul profesorului Pop. Acesta lucrează la nişte hîrtii. Intră Vasiliu).
Vasiliu : Tovarăşe profesor, nu mai înţeleg nimic. Am impresia că şi-au bătut joc de noi.
Pop : Ce s-a întîmplat, Vasiliule ?
Vasiliu : Nu numai că a dispărut hîrtia pe care am scris ce ne-au spus cei patru cu O.Z.N.-ul lor, dar acum ei neagă totul. Se fac pur şi simplu că nici nu mă cunosc.
Pop : Asta-i bună ! Te pomeneşti că unul dintre cei doi bărbaţi o fi sustras hîrtia cu pricina.
Vasiliu : Treaba asta nu-mi place absolut deloc. **(Se aud bătăi în uşă.)**
Pop : Da, poftim. **(Intră Necunoscutul.)**
Necunoscutul : Bună seara.
Pop : Bună seara. Cu ce vă putem fi de folos ?
Necunoscutul : Cu prea puţin. Poate eu vouă. Am auzit că aţi pierdut o hîrtie. Un fel de declaraţie despre o navă aeriană ciudată. Permiteţi să iau loc pe scaun ?
(Pop şi Vasiliu se privesc nedumeriţi).
Pop : Vă rog.
Necunoscutul : (Se aşază, işi scoate o ţigară din buzunar.) Pot să fumez aici ?
Pop : Desigur.
Necunoscutul : (Îşi aprinde ţigara, trage din ea, apoi suflă fumul mai întîi spre profesor, apoi spre asistent. După două, trei secunde, aceştia strănută puternic.) Noroc !
Pop : Mulţumesc.
Necunoscutul : Mă scuzaţi, este o ţigară proastă. **(O stinge imediat în scrumieră, dar în loc să lase ţigara acolo, o pune în buzunar.)** Deci, cum vă spuneam, am venit să cer nişte relaţii în legătură cu vizitarea în grup a Institutului dumneavoastră. E vorba de vreo douăzeci de persoane, dacă s-ar putea marţi dimineaţa...
Pop : (Ezită puţin, parcă ar vrea să întrebe ceva, apoi renunţă.) Din păcate la ora asta nu este aici tovarăşul director. Trebuie neapărat să vorbiţi cu el personal. Dacă vreţi să reveniţi dumneavoastră mîine dimineaţă după ora opt.

Necunoscutul: (Se ridică) În cazul acesta, nu vreau să vă mai deranjez. Bună seara.

Pop: Bună seara.

Vasiliu: Bună seara. **(Îl conduce pînă la ușă.)**

Pop: (Se uită la ceas.) Ia te uită ce tîrziu s-a făcut! Despre ce vorbeam adineauri?

Vasiliu: Stați să-mi amintesc... Despre... nu... cred că discutam despre meteorograful acela care s-a defectat.

Pop: Nu, nu, Vasiliule. Cred că vroiam să-ți cer dosarul cu însemnări despre cometa Kohoutek. Vezi că ți-l dădusem alaltăieri să-l citești...

În mașina sa, Necunoscutul scoate cutiuța din buzunar, îi înalță antena.

Necunoscutul: Alo, aici Antar unu, cheamă Tedar, cheamă Tedar... Alo Tedar? Da, eu sînt, Antar. Am reușit să înlătur orice urmă, numai că am pierdut o mulțime de timp. Mă grăbesc să ajung pe navă căci am să vă relatez o mulțime de lucruri, deosebit de interesante, descoperite de mine zilele acestea, în Carpați. Vin pe șosea la punctul stabilit. Vă rog să nu mai încurcați mașinile. automobilul meu va avea numărul 8-B-6622, repet 8-B-6622... Gata, am plecat spre voi **(Strînge cutiuța, o pune deoparte, apucă volanul, pornește motorul și se vede cum dispare mașina în lungul străzii. La spate are numărul 8-B-6622. Muzica ce ilustrează secvența crește.)**

Fantezii de centaur

Un chin numit Solaris

de MAXIMIN TRACUL

Boala de care sufeream a primit nume: Solaris!

Începută așa cum încep toate febrele de origine necunoscută, ea te poartă prin neliniște și-ți poticnește mintea în praguri pe care nu le vezi, dar le simți. pe care nu le simți, dar le bănuiești, pe care nu le bănuiești, dar ele există. Boala Solaris e întrebarea perpetuă, un „ce" dureros, fără început și fără sfîrșit, pentru că ar fi o vană amăgire să-l consideri iscat abia în clipa cînd ai luat cunoștință de el. Exista acolo demult, dintotdeauna, ca și cum ar fi așteptat să te împiedici odată și odată de el, ca și

cum ar fi pindit răbdător pină cind iți consumi, cu dăruirea deplină a virstelor lipsite de griji, bucuriile și speranțele și iluziile, pentru ca intr-o zi să te descoperi stînd în fața Sfinxului și întrebîndu-te ce cauți tu acolo și de ce iți zîmbește acela cu imaginea morții răsfrîntă în blîndele-i priviri.

Ceea ce dă Stanislaw Lem în capodopera sa nu-i decît o ilustrare printr-un caz particular — e drept, cel mai impresionant și convingător — a chinului Solaris. Nesățios cum ești, sună morala textului, vei ajunge să știi din ce în ce mai mult. Neobosit vei muta stegulețele prin care însemni granița dintre tine și tot ce rămîne, fără capăt, în afara ta. Vei fi optimist, entuziast și bun, vei fi un romantic incorigibil atita vreme cit mintea ta va găsi — mai greu, mai ușor, indiferent cum — un loc nou pentru piatra de hotar ce-ți cade în seamă, cit timp umerii nu ți se vor încovoia a neputință, trudind să-i clintească vremelnica stabilitate prin care se marchează momentul *cunoașterii. Vei muta hotarul cu un pas mai în necunoscut, cum cere lucrarea tenace în care ți-ai angajat destinul și ființa. Cu o stea mai departe, mereu cu o stea mai departe îl vei muta, înscriindu-ți numele în roci străine, pe planete înghețate, pe planete fierbinți, căutînd, mereu căutînd ceva, cu chipul marcat adînc de semnele febrei ce însoțește boala Solaris.*

Fii atent, fii atent! Undeva te așteaptă planeta-enigmă, ea n-are cum intra în viața ta decît atșeptîndu-te, oferindu-și privirii tale uriașa masă gelatinoasă din care înmuguresc structuri bizare, ca tot atîtea provocări aruncate imaginației, ori poate orgoliului tău omenesc. Ai să vezi acolo un ocean plasmatic, un conglomerat chimic supus unui secret automatism, ai să-l numești la un moment dat „mașină gelatinoasă" ca tot tu, mai apoi, să cazi pe gînduri, întrebîndu-te dacă nu greșești, dacă nu cumva prin străfundurile răscolite curge năprasnic fluidul viu al unei ființe fără egal, fără asemănare în întregul Univers. Și-ai să vrei să știi totul despre rivalul tău întru înțelepciune și-ți va fi greu să smulgi din el răspunsul la nenumărate întrebări. Vei simți atunci nevoia să te minți, salvîndu-te în presupunerea că n-ai cu cine angaja contactul, așa cum n-ai ce discuta cu un muribund, căci cum altfel să interpretezi tăcerea Oceanului decît ca un țipăt mut al celui ce se stinge? Prea tîrziu, vei spune, am ajuns prea tîrziu! Iar sub regretul mărturisit se va ascunde poate mulțumirea tăinuită a celui care, dintr-o existență efemeră, are norocul să contemple o agonie cosmică, întinsă pe milenii. Și vei vedea pecetea dezagregării întipărită pe acest corp planetar, cindva în presupusă strălucire, dar acum, ajuns în stadiul final al unei colosale evoluții, descompunîndu-se în excrescențe fără sens.

Apoi vei înțelege totuși că n-ai dreptate, te vei convinge că Oceanul e mai viu ca oricînd și te vei înfiora la gîndul că stai alături de o ființă care n-are nimic comun cu toată lumea ta, încît pur și simplu nu te remarcă, nu observă cum i te-ai atîrnat deasupra și-i tulburi vecinătatea nici măcar cît o furnică pornită orbește în cursă pe epiderma unui elefant. Si copleșit de această stranie natură extraumană, îți vei simți toate resor-

turile paralizate de simpla prezență a uriașului închis în sine, în vîrtejul unor gigantici curenți de gîndire obscură, pentru care nimeni din afară n-ar avea receptori potriviți și nici unități de măsură comune, menite să facă posibilă traducerea, înțelegerea reciprocă. Un zid al neputinței, crescut fără veste înaintea ta, îți va aminti din nou de aripile frînte ale lui Icar, zburătorul de care ți-a plăcut să uiți și să-l scoți din arborele tău genealogic, obișnuindu-te să crezi că drumul ți-e deschis și neted, fără prăbușiri. Și-ai să-ți muști iarăși pumnii, ca odinioară, ai să gemi, ai să înjuri, ai să-ți hulești făptura, scîrbit de neputința cuibărită în ea, simțind alături, batjocoritoare, triumfătoare, tăcerea suverană a Oceanului. Iar în umilința ta vei fi poate la un pas de gîndul dement al distrugerii, sau, cine știe, poate că ai să-ți faci din obstacolul gîndului tău zeu, supunîndu-i-te.

Chinul Solaris, odată pornit, nu-ți va mai da pace nicicînd, oricît vei încerca să refuzi provocarea, oricît vei încerca să fugi și să uiți. Și n-o să-ți regăsești liniștea decît tîrziu, atunci cînd, acceptîndu-ți cu o dureroasă resemnare limitele, vei avea răgaz să le vezi și pe ale Oceanului, să-i înțelegi — dincolo de bine și de rău, dincolo de milă și ură — singurătatea. Atunci ai să te numești Kris și ai să vrei să întinzi o mînă colosului singuratic, iar el își va modela valul plasmatic după mîna ta, ca și cum ți-ar trimite în cale o floare în capătul unui lujer mlădios. Și-ai să observi uimit, ca și eroul romanului, că în înmugurirea, în creșterea, în ramificarea acestei materii animate, în fiecare dintre mișcările ei particulare, ca și în toate laolaltă, se manifesta o sfială prudentă, dar nu temătoare, care încerca să cunoască repede și exact, să cuprindă noua formă întîlnită fără de veste, iar la jumătatea drumului, dacă apărea primejdia încălcării unor limite instaurate de o tainică lege, trebuia să dea înapoi, renunțînd la iscodirile ei...

Astfel chinul Solaris, acest chin al întrebării perpetue, va înceta să mai fie legat de neînțelegere, *pentru că însăși acceptarea limitelor este cunoaștere și înțelepciune. Iar răspunsul, dacă există vreunul valabil, nu poate fi dat decît de fascinația cu care Kris, învins și învingător, mai bine zis nici învins, nici învingător, contemplă în final Oceanul, descinzînd parcă alături de el, în spațiul perfectei uitări de sine, contopindu-se cu colosul orb și iertîndu-i totul, ca unui nevinovat ce este.*

Science-fiction-ul — compromis între fantastic și știință?

de **ANA-BARBARA REBEGEA**

Vechea polemică dintre partizanii şi adversarii literaturii de science-fiction cunoaşte în ultimii ani o recrudescență, ca urmare a discuțiilor cu privire la categoria de fantastic în artă. Apariția la noi a operelor unor cunoscuți autori ca E. T. A. Hoffmann, E. A. Poe, Franz Kafka, Jorge Luis Borges, Mihail Bulgakov, Dino Buzzati, Italo Calvino, Vladimir Colin şi alții, ca şi a lucrărilor unor teoreticieni şi critici cum ar fi Roger Caillois, Matei Călinescu, Ov. S. Crohmălniceanu, S. Iosifescu, Tzvetan Todorov etc., inițiativa unor reviste culturale de prestigiu de a dedica unele numere literaturii fantastice şi ştiințifico-fantastice[1] sînt tot atîtea motive care au favorizat continuarea disputei cu argumente noi şi pe un teren de mare interes şi actualitate pentru science-fiction: raportul între fantastic şi ştiința-ficțiune.

Întrucît în paginile ce urmează mi-am propus să discut două cărți a căror trăsătură comună este recurgerea la elemente şi procedee proprii fantasticului, iar, pe de altă parte, una dintre aceste cărți conține şi povestiri ştiințifico-fantastice, mi se pare nimerit să încerc a sintetiza aici, fără ambiții de epuizare a punctelor de vedere, cîteva dintre opiniile emise asupra conceptelor în cauză.

În eseul intitulat «De la feerie la science-fiction»[2], R. Caillois definea fantasticul prin opoziție cu alte categorii. Unul dintre termenii opoziției este *feericul* specific basmului, „un univers miraculos care se adaugă lumii reale fără a-i pricinui vreun rău şi fără a-i distruge coerența. (...) Basmul se petrece într-o lume în care vraja vine de la sine şi în care magia este lege. Supra-

[1] „Astra", „Secolul 20", „Tomis", „Tribuna", „Viața Românească".
[2] Apărut fragmentar şi în *Secolul 20*, nr. 4/1973. Citatele provin din această sursă.

naturalul nu este aici înspăimîntător, nici chiar uimitor, pentru că el constituie substanța însăși, a acestui univers, legea sa, climatul său". Atunci cînd este vorba despre *fantasticul propriu-zis*, aparițiile misterioase și acțiunile lor intervin, dimpotrivă, în realitatea concretă, iar această bruscă năvălire a straniului în real produce teroarea: „Miracolul devine o agresiune interzisă, amenințătoare, care sparge stabilitatea unei lumi cu legi socotite pînă atunci riguroase și imuabile". Un alt termen pe care eseistul francez îl opune fantasticului era cel de *science-fiction*, considerînd că îndată ce „elementul fantastic este *aparent* supranatural", nu mai avem de-a face cu fantasticul. „O mașinărie subtilă, demontată la sfîrșit spune cititorului că aparițiile sinistre aveau la origine stratageme cu totul și cu totul omenești. (...) Un păianjen, cît o girafă, furnici gigantice hărțuie o omenire speriată. Un capriciu al naturii sau experiențele unui savant diabolic stau la originea metamorfozelor. (...) Invenții misterioase produc la distanță cele mai surprinzătoare efecte. (...) Aceste extrapolări ale erudiției reduc limitele miraculosului, extinzînd domeniul științei. Ele nu se bazează pe oroarea care provine din revelația Imposibilului."

Exegeze ulterioare au precizat și au îmbogățit sfera noțiunii de fantastic, inclusiv prin raportare la science-fiction. Astfel, Victor Ivanovici, în studiul «Fantasticul — un gen literar, sau o categorie estetică?»[3], notează, pe bună dreptate, după părerea mea, că între termenii opoziției *fantastic-science-fiction* „există mai degrabă un raport de succesiune istorică. Supranaturalul «aparițiilor» și renghiurile sinistre pe care le pot juca în orice moment omenirii o știință și o tehnică aflate într-un avînt necontrolat, sînt, funcțional vorbind, omologe". Totodată, el socotește că fantasticul „...constituie una din formele prin care omul își satisface în artă o necesitate fundamentală: *nevoia de absolut*. Și este greu de spus că această necesitate va dispărea. (...) Todorov și Caillois au dreptate să considere că fantasticul de tip romantic și povestirea cu vampiri și stafii aparțin iremediabil istoriei literare. Nu însă de către genul inferior al anticipației va fi înlocuită literatura fantastică a secolului trecut, ci de noi forme, specifice spiritualității moderne", citînd, printre altele, la acest capitol, „ficțiunile lui Borges".

O opinie asemănătoare e și aceea a lui Al. A. Philippide[4]: „Știința-ficțiune este destinată, prin definiție, pieirii, fie din cauză că progresul științei întrece închipuirea scriitorului, fie din cauză că această închipuire se rătăcește de la început într-un neverosimil atît de flagrant încît, în loc să uimească pe cititor, îl indispune (...); nu are cu fantasticul propriu-zis nimic de-a face,

---

[3] Apărut în *Secolul 20*, nr. 4/1973.
[4] În articolul „Însemnări despre fantastic", *Viața Românească*, nr. 2/1970.

hărțuire, restrînse pe cîteva cîmpuri, pentru stăpînirea cărora angajează o luptă crîncenă, care au ciudate repercusiuni tîrzii și în zone îndepărtate. Renașterea ideii de **duel local**, dominantă în epoca șatrundjului, este, probabil, unul dintre cele mai semnificative indicii cu privire la dinamica șahului din mileniul III. Este direcția pe care s-a angajat și șahul românesc prin vîrfurile lui de atac: **Gheorghiu, Ciocâltea, Ghițescu.**

stihii dezlănțuite sînt legate de figura atît de umană a celui de al zecelea campion al lumii.

1972: Fischer, prototip al integralistului viitor, manifestă o incredibilă virtute de a deveni la momentul oportun combinativ, pozițional ori sintetic, ceea ce-i îngăduie să facă față unor probleme de strictă „specializare", pe care pînă acum le rezolvau doar cei aparținînd total unuia dintre profiluri. In cursul acțiunilor lui, clipele de acalmie și cele de furtună se succed într-un ritm atît de sălbatic încît cei ce nu se pot adapta sînt pierduți. Deruta adversarului este pricinuită mai ales de faptul că, realizîndu-și aproape complet ideile, constată totuși atrofierea lor surprinzătoare: pe căile cele mai bătute, R.J.F. găsește necontenit neverosimile cotituri care să-i asigure succesul. Actualul lider al eșichierului stîrnește un interes planetar pentru evenimentul șahist, făcînd din fiecare element al lui un spectacol dramatic.

tată adesea chiar de potrivnicii săi **(Gligorici, L. Szabo, O'Kelly, Bălănel, Stein, Hübner, Donner).**

Cele mai eclatante partide ale unora dintre ultimii candidați la supremație (ca **R. Byrne, Portisch, Karpov)** prefigurează și ele perfecționarea unei concepții străvechi: solidul plan de joc philidorean este înlocuit cu o **prognoză** de natura raționamentelor matematice folosite în modelarea fenomenelor aleatorii și oragioase. Pe cît de fluent se prezintă acest sinoptic șahist, pe atît de riguroase au devenit metodele calculatorii, necesitate de dirijarea unor fenomene hipercomplexe.

(În numărul viitor, o nouă buclă — de data aceasta fantastică — a spiralei stilurilor: „Portretul-robot al celui care l-a învins pe Fischer")

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

odată ce pretinde o credibilitate pentru niște elucubrații așa-zis realizabile... într-un viitor incert".

La rîndul său, Virgil Tănase scrie[5]: „... Fantasticul... presupune o ezitare continuă și nerezolvată între real și ireal, de fapt între două sisteme logice, dintre care unul unanim acceptat, realitatea imediată, iar celălalt prin definiție contestat, supranaturalul (...) ; dealtfel, în treacăt fie spus, ceea ce este numit science-fiction nu este cîtuși de puțin o literatură fantastică, întrucît ordinea dintru început dată ca reală nu este cîtuși de puțin și în nici un fel contrazisă."

În ce măsură au dreptate cei care contestă latura fantastică din science-fiction, în ce măsură izbutesc ei să-și argumenteze convingător afirmațiile printr-o sinteză a *întregului gen* în cauză nu este cazul să discutăm acum. Mă voi mărgini, de aceea, doar să reproduc cîteva dintre părerile pe această temă ale unor cunoscuți critici și teoreticieni literari de la noi. În studiul «Posibilitate, utopie, mit»[6], Silvian Iosifescu, deși fără o tratare foarte aprofundată a diversității operelor science-fiction, conchide: „...Frontiera între fantezia științifică și fantasticul pur e cu neputință de trasat. (...) Componentele fantastico-științificului coexistă înfruntîndu-se. Dar unitatea lor e creată de starea de spirit care le generează și întregului gen i se aplică observațiile făcute de mult pentru utopie. Este expresia temerilor și dorințelor omului contemporan, în fața unui stadiu atins și a scării infinite ce se pierde în umbră."

Într-un articol care a apărut acum mai bine de șapte ani, dar care își păstrează actualitatea[7], Ovid Crohmălniceanu dă un răspuns, după mine întru totul satisfăcător, problemelor puse de autorii citați mai sus. Vorbind mai întîi despre diversitatea de teme și maniere literare incluse azi în mod curent în noțiunea fantasticului-științific, el distinge apoi între ele două mari categorii. Una care ar corespunde definiției date genului de către Jacques Bergier („ceea ce se numește în mod obișnuit science-fiction este o ficțiune bazată pe tehnică și nu pe știință"), care ar corespunde, așadar, întrucîtva termenului, atît de controversat la noi, de *tehnicism* și care nu are decît vagi tangențe cu sfera fantasticului propriu-zis (după cum, pe bună dreptate, o constatase și Caillois), pentru că respectă datele realității noastre cotidiene. „Nu contest, scrie O. Crohmălniceanu, că și efectele care lasă intact sistemul nostru curent de referință pot forma obiectul unei literaturi interesante, cu excelente izbutiri. Dar în asemenea cazuri, ea duce fatal la variante sau ale romanului de aventuri, sau ale utopiei. Fantasticul rămîne aici un pretext pen-

---

[5] În „Glose moderne pe o temă veche", *Secolul 20*, nr. 4/1973.

[6] Publicat, într-o ultimă formă, în volumul „Literatura de frontieră", Ed. [illegible], 1969.

[7] „Un [illegible] tip de fantastic", *Viața Românească*, nr. 7/1966.

tru invenția epică sau observația satirică socială". Cea de a doua categorie de opere „care se înrudesc intim cu literatura științifico-fantastică (...) sînt povestirile americanului Lovecraft, argentineanului Borges (citat de V. Ivanovici ca exemplu de *fantastic* modern, n.n.), italianului Buzzati, polonezului Lem sau flamandului Ray. Revista «Fiction» a creat pentru genul lor o secțiune aparte și a botezat-o... «insolit». E evident că speculațiile științifice stimulează fantezia acestor autori (...) ; în literatura lor aparatajul tehnic nu are aproape nici un rol. (...) Ceea ce o asemenea literatură reține e doar ideea teoretică și implicațiile ei". Mai departe, adîncind demarcația între cele două încrengături ale science-fiction-ului, articolul atribuie „aventurii spirituale" toate calitățile pe care ceilalți teoreticieni le vedeau ca apanaj exclusiv al fantasticului : „...Datele logicii se clatină și intrăm într-o lume de relații noi, tulburătoare. (...) Un întreg sistem de referințe se trezește astfel pus sub semnul îndoielii. Reprezentările comune își pierd siguranța, dobîndesc o amețitoare relativitate. (...) De fapt, natura poetică particulară a literaturii științifico-fantastice constă în asemenea deducții neașteptate, capabile să schimbe brusc toate datele existenței. (...) La Lovecraft, la Borges, la Lem (fantasticul — n.n.) alcătuiește însăși substanța artei lor... Tipul de fantastic pe care ei îl practică are o altă factură (decît fantasticul tradițional — n.n.). Oricît ar părea de curios, determinarea acesteia i se datorează științei moderne, în stare să deschidă speculației filozofice, gîndirii poetice orizonturi absolut noi. (...) Un asemenea tip nou de fantastic e identificat cu cel tradițional printr-o optică îngustă, dar foarte răspîndită. Dacă o narațiune nu se ocupă cu *aplicațiile directe* ale ultimelor teorii din domeniul ciberneticii, astrofizicii sau biochimiei se conchide că ea n-are nimic comun cu literatura de science-fiction. Eroarea e de a crede că aceasta din urmă trebuie să fie o *ilustrare* a anumitor idei. Niciodată, însă, literatura bună n-a fost așa ceva."

Apel la omenie și luciditate

O scriitoare despre ale cărei date bio și bibliografice nu știu — mărturisesc cu toată jena — nimic : **Rodica Braga.** O carte care m-a impresionat, «Sîngele alb al pietrelor»[6], poate printr-un reflex al propriei mele sensibilități feminine, pentru că aceasta se încadrează acelorași tipare cu sensibilitatea autoarei, pentru că lumea cu cele aproape douăzeci de fațete, cîte schițe cuprinde volumul, e atît de asemănătoare și atît de diferită de a mea, în sfîrșit, pentru că umanismul vibrant al sintezelor de viață înfățișate e o caracteristică mai prețioasă mie decît orice în literatură.

[6] Editura *Cartea Românească*, 1972.

Dincolo de aprecierea a cărei eventuală subiectivitate nu o contest, regretul meu este că spațiul restrîns și specificul Colecției care îmi oferă generoasă prilejul acestor considerații nu-mi îngăduie să vorbesc decît despre cîteva dintre schițe, și anume despre acelea în care Rodica Braga adoptă procedeele fantasticului. Tematica lor, ca și a tuturor celorlalte dealtfel, e de atitudine în fața unor adevăruri esențiale ale vieții, implicit de invitație lucidă la o astfel de atitudine, susținută de cîștigarea și păstrarea demnității umane, renunțarea la compromisuri, apelarea la solidaritate omenească, la înțelegere și prețuire.

Printre funcțiile fantasticului, Tzvetan Todorov[9] o enumera și pe aceea de catalizator în declanșarea și stingerea mai rapidă a conflictului, și un astfel de rol este jucat de fantastic și aici. «Orașul visurilor moarte» mi se pare cel mai nimerit exemplu. O judecată sumară ar încadra această schiță în categoria utopiilor satirice, iar Roger Caillois ar vedea poate în ea ilustrarea tezelor sale despre apariția straniului cu efect de instaurare a terorii. De fapt, este ceva mai mult și ceva mai puțin decît atît, în sensul în care Matei Călinescu, lărgind sfera conceptului de fantastic, nota[10]: „Categorie literară folosită de un mare număr de scriitori... fantasticul își relevase bogatele posibilități, ceea ce am putea numi polivalența sa surprinzătoare, căci... prin proprietatea sa de a fi bun conducător de simboluri... se înfățișa ca un mijloc al stilului poetic... Din ultima împrejurare relevată derivă destul de frecventa asociere a fantasticului cu filozoficul: idei și idealuri etice, metafizice etc. sînt transpuse în simboluri larg sugestive, printr-un proces pe care-l facilitează tratarea fantastică". «Orașul visurilor moarte» este imaginea unei lumi dezumanizate, ai cărei indivizi, claustrați între zidurile caselor, „au uitat să trăiască", își tîrăsc existența într-o desăvîrșită izolare. Aspectul sordid al așezării, zugrăvit cu o semnificativă violență de limbaj, devine, în plan metaforic, simbolul rezultatului la care duc indiferența și înstrăinarea oamenilor, pierderea aspirațiilor și idealurilor lor de viață.

Un întreg grup de povestiri ilustrează, prin mijloacele fantasticului, cîte o idee cuprinsă într-un motto, urmărind, în concretizări tulburătoare, toate implicațiile și consecințele respectivei idei. «Vis de adolescent» surprinde cu multă finețe momentul derutant al ruperii de copilărie și previne asupra pericolului pe care-l reprezintă reveriile desprinse de realitate. «O ceașcă de cafea» redă șocul ieșirii omului din capcana vieții reduse la automatismul unor gesturi mărunte, impuse de simpla existență, șocul trăirilor plenare, adesea dureroase, însă adevărate și pline de satisfacții. «Pachetul de țigări», poate cea mai izbutită dintre aceste schițe, pleacă de la cugetarea lui Goethe :

[9] „Introducere în literatura fantastică", Editura *Univers*, 1973.
[10] „Structura fantasticului în proza lui E.A. Poe", în „Eseuri despre literatura modernă", Ed. *Eminescu*, 1970.

„Adevărul este o făclie, dar una îngrozitoare: o privim clipind cînd trecem pe lîngă ea şi ne e frică să nu ne aprindă." Eroina — majoritatea povestirilor sînt la persoana întîi — primeşte într-o seară vizita unei necunoscute, cu care poartă o lungă conversaţie, căreia i se plînge de viaţa ei însingurată, lipsită de sens şi de utilitate. Vizitatoarea, ale cărei orbite sînt goale, îi replică: „Incapacitatea ta de a te fixa, de a discerne ceea ce este adevăr pentru tine, adevăr sau simplă dorinţă de adevăr sau tocmai absenţa acestei dorinţe e firul invizibil cu care mi-ai legat mijlocul şi m-ai tras spre tine, ca într-o escaladare sau poate numai coborîre, n-are importanţă. Crezi poate că întîmplător sînt aici? Nu, nu crezi asta, deşi ţi-ar plăcea să fie aşa, dar ştii că nu se mai poate". Iritată de brutala demascare a ezitărilor pe care ea însăşi n-avea curaj să le numească şi convinsă că oaspetele şi-a „întors pupilele înăuntru" ca să dea impresia că are privirile stinse, eroina vrea să-i străpungă ochii. Atunci îşi dă seama că, într-adevăr, orbitele musafirei „sînt două găuri goale, două mari peşteri de întuneric", iar aceasta îi aminteşte că vizitele ei anterioare şi repetate se sfîrşiseră în acelaşi fel: „Sperasem că ai uitat, că venind după atîta vreme vei fi uitat gestul, stereotipul gest. (...) Dar eu mai sper într-o schimbare, într-o zi în care... vei încerca inversul gestului de adineauri." Deşi „nu există nici un semn că odată şi odată vei face gestul invers, acela de a-mi umple orbitele, pe care nu le vezi goale, niciodată nu le vezi". Laşitatea de a nu te lăsa privit de ochii adevărului generează, la sfîrşit, disperare: „Acum unde a plecat? N-a aşteptat nici măcar să-i deschid uşa. (...) Doar adineauri era în încăpere. Am impresia că nici nu mă aflu într-o încăpere, într-o cameră. Parcă sînt într-un pachet gol de ţigări şi nu mă pot hotărî între gesturi. Căci, e limpede, trebuie să-l dau la gunoi."

Din păcate, sînt nevoită să mă opresc aici. Am încercat, prin citatele de mai sus, să redau ceva din specificul stilistic al prozei Rodicăi Braga. Această nevoie şi capacitate de a adînci analiza tuturor aspectelor realităţii, pînă la miezul ultim şi profund al lucrurilor, este de asemenea, la ea, o trăsătură caracteristică. Pe de altă parte, recurgerea la fantastic, prezentă şi în schiţele «Semnul oglinzii», «Omul arbore», «Ceasul cu cheie» ş.a., nu mi se pare nici fortuită nici rezultatul unui capriciu; dimpotrivă, efectul unei căutări a drumului celui mai potrivit pentru expresie, în strînsă relaţie cu tematica abordată. Reuşita o găsesc deplină, în spiritul unei observaţii a lui Petru Popescu [11]: „...Calitatea autentică o dă dirijarea fantasticului în zona gîndirii, transformarea lui într-un instrument de demonstraţie, introducînd o viziune, o aspiraţie, o teză a autorului despre existenţă, despre om etc."

(Continuarea în numărul viitor)

[11] „Avem azi o proză fantastică?". *Viaţa Românească*, nr. 2/1970.

Tabloul periodic al dezvoltării șahului

de EM. REICHER — A. ROGOZ

La capătul lungului șir de evenimente ce au confluat în această cronică a șahului cu sclipiri fantastice, ne asaltează întrebarea care a revenit atît de obsedant cu fiecare erou al nostru: există într-adevăr unele legități care guvernează lumea eșichierului?

După cum se va vedea, motorul acestui tablou periodic este evoluția în spirală pe care geniul șahului a urmărit-o de-a lungul istoriei de la combinativi la poziționali în jurul unei axe reprezentate de jucătorii integrali. Acest drum ascendent este materializat în fiecare epocă de curentul dominant, pe care îl figurăm în tabloul nostru prin numele unor corifei. Cum existența acestora nu se rezumă la perioada lor de glorie, vom fi martorii unor continue interacțiuni între personalități și, astfel, ai unei influențe reciproce între toate stilurile. Constituie cucerirea titlului suprem un criteriu hotărîtor pentru stabilirea sensului luat de spirală? Generat de o perpetuă luptă, șahul nu se poate elibera de răceala, dar și de obiectivitatea clasamentelor.

Iată însă că, în aripile desfășurate ale galaxiei șahiste, descoperim mereu, alături de numele celor 11 aștri de primă magnitudine, și pe acelea ale prometeilor fără de care evoluția acestei epopei n-ar fi putut avea loc. Înseși legile care au determinat configurația tabloului periodic relevează o ierarhie obiectivă a valorilor.

CONCEPȚII TACTICE (COMBINATIVE)	CONCEPȚII INTEGRALE	CONCEPȚII STRATEGICE (POZIȚIONALE)
Perioada antică: șantrandjul. Din complexa țesătură a partidei sînt alese doar broderiile combinațiilor **simple** — cu variante scurte și piese puține —, avînd drept scop matul sau un cîștig decisiv de material; mulțimea pieselor din afara combinațiilor sînt total inactive.		
Secolele XVI-XVII: crește numărul pieselor angrenate în jocul tactic, ceea ce duce la lungirea și complicarea combinațiilor; ținta loviturilor este exclusiv regele (școala calabreză: **Leonardo, Paolo Boi**; școala italiană: **Lucena, El Greco**; școala din Modena: **Ponziani, Lolli** și **Rio**).		**Secolul XVI:** primele elemente de strategie sînt introduse în faza deschiderii **(Ruy Lopez).**
Sfîrșitul secolului XVIII—începutul secolului XIX: combinativii promovează metodele scientiste ale lui Philidor în teoria deschiderilor **(Lewis, Mac Donnel).**		**Secolul XVIII: Moment revoluționar.** Apare **planul de joc:** pe baza unui număr restrîns de legi se desfășoară organizarea deschiderii și a jocului de mijloc: manevre scurte de așezare mai bună a figurilor **(Philidor** și, mai tîrziu, **Labourdonnais).**
1851: victoria lui **Anderssen** asupra lui Staunton este deter-	**Secolul XIX:** cea dintîi încercare de a crea un echilibru între combinativi și poziționali nu este dusă pînă la capăt de **Staunton** din cauza influenței, covîrșitoare pe atunci, a ideilor strategice;	

minată de o nouă viziune combinativă: planul de joc are drept scop unic obținerea cu orice preț a atacului decisiv (îndeosebi la rege și rar împotriva unor puncte slabe). **Moment de culme în folosirea loviturii—surpriză** (germenele luptei psihologice) nu totdeauna justificată de variante ireproșabile. Însăși lungimea combinației devine o armă de temut prin dificultatea de calcul pe care o creează.

1895—1910 — Cigorin, Marshall, Bogoliubow, Spielmann, Janovsky, promotorii unor acțiuni tactice lungi și complexe, pe tot frontul, cu angrenarea unui mare număr de figuri; sacrificii în scopul spargerii zidurilor de

arta finalurilor cunoaște primele mari succese.

1858: Anderssen învins de **Paul Morphy**, primul mare integralist. Planul de joc schițat în linii mari asigură acum baza de lansare a unor atacuri împotriva **oricărui** punct slab din poziția adversă. Metodele de rezolvare, deși cu predilecție combinative, sînt cele adecvate situației concrete. Finalul începe să fie prevăzut încă din fazele anterioare.

1894—1910: Lasker manifestă o neobișnuită longevitate de lider al eșichierului printr-o continuă integrare a tuturor curentelor contemporane; metoda de luptă fie pozițională, fie combinativă este aleasă în funcție de adversar (**moment de vîrf al jocului psihologic**); loviturile tactice provoacă slăbiciuni exploatate apoi prin manevre; presiunea strategică produce fisuri și astfel se ajunge la noi atacuri și combinații. Apar finaluri lungi și tumultuoase.

1866—1894: Testul Anderssen revelează valoarea teoriilor fundamentale ale lui **Steinitz**, primul campion oficial al lumii, adevăratul arhitect al șahului modern; pozitionalismul dobîndește un corp de principii; sînt dezvoltate procedee de **provocare** a unor slăbiciuni în tabăra inamică prin manevre lungi, supuse unui plan riguros; apare ideea de **presiune pozițională**. Defensiva se limitează la parcarea amenințărilor. **Tarrasch** perfecționează școala steinitzeană, dar o și duce la exagerări; **Gunsberg** dezgheață structurile rigide, iar **Teichmann** ajunge chiar să se inspire din șarjele combinative, pentru a-și întări defensiva.

apărare sau învăluiri prin schimbarea direcțiilor de atac. Variate loviturii nu ofensive, ci bazate pe o anumită configurație momentană. **Epoca de aur a romantismului în șah** și a premiilor de frumusețe.

1910—1921 : Confruntările lui **Lasker** cu **Schlechter** și **Janovsky,** dar mai ales suprematia dovedită la memorabilul **Petersburg-1914** (I. Lasker, II. Capablanca, III. Alehin, IV. Tarrasch, V. Marshall) consacră apogeul stilului său integral.

1910—1930 : Hipermodernii (Nimzovici, Réti și Tartakower) pot fi considerați drept „pămînturile rare" ale acestui tablou periodic, cu stranii influențe în toate zonele, persistente pînă în zilele noastre. Ei au avut viziunea încărcăturilor explozive ale anumitor structuri ; defensiva devine activă și se conjugă cu motive de contraatac (riposta face parte întotdeauna din planul de apărare).

1927—1935 : Alehin, cel dintîi integralist înnăscut ; antrenarea întregului efectiv la luptă produce vaste ramificații de variante care, nepuțînd fi urmărite pînă la ca-

1921—1927 : Capablanca promovează în organizarea luptei o concepție structurală profundă și dinamică ; generarea slăbiciunilor (prin manevre lungi, însoțite de amenințări tactice) constituie o adevărată artă. Atacul pozițional este consacrat prin rezultate spectaculoase. Finalul ajunge o probă decisivă a forței de joc. Dinamismul ascuns al unor poziții elaborate de **Grünfeld** va favoriza dezvoltarea ideilor „hipermoderne".

păt, obligă la o îmbinare între **calcul și intuiție.** Prima analiză coerentă a valorii figurilor în funcție de cîmpul ocupat și de raportul cu celelalte piese. Combinațiile cu amenințări multiple au efecte deopotrivă structurale și dinamice (ceea ce părea contemporanilor senzațional — sacrificiul de pion pentru inițiativă — a devenit o armă clasică). Atacul strategic culminează adesea exploziv. Apariția unui **paradox** : agresivitatea defensivei a sporit în așa măsură încît a șters linia de demarcație între atacant și apărător. Prevăzut uneori încă din deschidere (ca la **Rubinstein**), finalul revelează adesea rolul bizar al unui rege, căruia **Máróczy** i-a descoperit virtuți agresive.

1935 : Euwe, învingătorul lui Alehin, îndrăzneț și erudit explorator al deschiderilor, le extinde bătaia pînă departe, în jocul de mijloc, în căutarea vulcanilor tactici, a căror erupție o calculează fără greș. Pătrunderea lui în domeniul strategiei, deși l-a răsplătit cu titlul suprem, nu-i modifică totuși poziția în tabloul nostru.

1935—1950 : Botvinnik încorporează **pregătirea** în desfășurarea luptei, care, de fapt, începe acasă, în momentul alegerii dintre nenumărate posibilități pe cele folosite în fața adversarului : de asemenea, disputa nu se încheie odată cu ultima mutare, ci supraviețuiește prin analizele ulterioare. **Partida este concepută ca un tot unitar,** fără granițe între

1930—1945 : o strălucită relansare a pozitionalismului : **Flohr** neutralizează prin simplificări cele mai teribile atacuri și totodată domină situațiile în care echilibrul se strică din pricini infinitesimale. **Fine, Reshevsky** și **Najdorf** măresc raza de acțiune a armelor defensive, folosind însuși explozibilul inventat de așii ofensivelor percutante ; cel de al doilea găsește prodigioase căi de cîștig în configurații aproape simetrice.

Începînd de la mijlocul deceniului IV, în jocul combinativ se încheagă un corp de legi, menite să dirijeze actul conflictual. Pe această linie, **Keres** supune tactica unui sistem de principii în care cristalizează chiar și cele mai dinamice structuri preconizate de așii manevrelor ; din noianul de lovituri, sînt alese tocmai acelea care-l vor sancționa pe adversarul încorsetat de propria-i strategie. Alături de această perspectivă clasică, neliniștitorul **Bronștein** ne oferă o viziune, am spune, neeuclideană, în care planul de joc este plăsmuit după valorile mereu schimbătoare ale unor figuri.

deschidere, jocul de mijloc și final. Inițiativa, obținută prin manevre laborioase, se transformă într-o ofensivă irezistibilă ; în același timp, punctele vulnerabile din fortificațiile inamice nu rezultă din greșeli, ci dintr-o insuficientă acumulare de forțe în zona respectivă.

Păstrarea titlului un timp îndelungat (din 1948), într-o epocă de mare efervescență creatoare, se datorează faptului că **Botvinnik** a asimilat fiecare nou curent ori i-a găsit antidotul. **După 1951** (meciul egal cu **Bronștein**), stilul liderului capătă aspecte criptice.

1958 : Încorporînd experiența lui Smîslov, **Botvinnik** reușește nu numai să-l învingă, ci și să-i transpună unele idei excentric-vizionare în teoria cibernetică a șahului.

1957 : Smîslov, epicentrul primului cutremur botvinnikean, creează structuri stranii, cu efecte surprinzătoare, bazate pe anticiparea momentului de taină în care se produce mutația de la pozițional la combinativ ; acest insolit strateg practică o metodă defensivă nu mai puțin uimitoare : fără să fie direct contracarat, adversarul este obligat să accepte unele ocolișuri aparent insignifiante, care îl conduc însă pînă la urmă pe marginea prăpastiei. Calculului riguros i se adaugă pe nesimțite **o apreciere** (credem, **statistică**) a opțiunilor, în genul : „în poziția-cheie, cele mai probabile mutări bune **sînt următoarele...**"

1960 : Tal, al doilea epicentru b., își premeditează agresiunea după un scenariu à la Hitchcock ; piese aparent inocente își schimbă valoarea devenind brusc fioroase, în timp ce figuri pînă atunci de prim-plan se dovedesc a fi doar elemente secundare. În defensivă, el nu respinge direct amenințările și, uneori, în mod ciudat, oferă adversarului șanse suplimentare, dar edifică totul pe un teren minat, unde cea mai infimă greșeală de interpretare a configurației provoacă explozii distrugătoare. Aidoma studiilor și chiar vechilor tabii și mansube, partidele depind total de forța unor mutări-cheie, ceea ce instaurează **o atmosferă de neverosimil,** mai ales în momentele de suspens.

Alături de linia principală a șahului din **ultimele două decenii** (bătălia pe fronturi largi, cu efective cît mai mari), **Korcinoi, Gheller, Larsen, Polugaevski și Mecking** preferă acțiunile de

1961 : Botvinnik își împresoară cu manevre de înlănțuire rivalul ce-și epuizează energia de atac tot încercînd să se desprindă din rețeaua structurilor sufocante. Titlul este recucerit, ceea ce va stimula expansiunea unui nou stil, pe care însă îl vor duce la desăvîrșire urmașii celui ce a fost de trei ori campion al lumii.

1969—1972 : Spasski preface cu o seninătate demiurgică micile vîrtejuri locale într-un **maelstrom care antrenează toate elementele partidei ;** din zone și în momente aproape imprevizibile, pornesc adevărate tzunami (uriașe baraje în marș) ce trec peste orice obstacol. În mod paradoxal, **aceste**

1963—1969 : Petrosian impune necontenit o analiză „microscopică" a întregului țesut din care se plămădește drama șahistă ; abia în punctele nodale structurile aparent amorfe se transformă în diamantul ce tranșează destinul conflictului ; mereu în pericol de a se pierde în variante ce țin de cosmica „parte nevăzută a șahului", adversarul, uimit că nu poate sesiza mutările cruciale, este literalmente paralizat. Stilul-solitar al lui Petrosian își continuă încă **fascinația,** resusci-

2012

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyliu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nld68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala)

IMPORTANT

Abonaţi-vă din timp şi pe termene cît mai lungi pentru a vă asigura continuitatea în primirea colecţiei.

Preţul unui abonament este de:

- *anual .... 24 lei*
- *pe şase luni .... 12 lei*
- *pe trei luni .... 6 lei*

Abonamentele se fac prin oficiile şi agenţiile PTTR la factorii poştali şi difuzorii de presă din întreprinderi, instituţii, şcoli şi licee.

COLECŢIA „POVESTIRI ŞTIINŢIFICO-FANTASTICE"

MARTIE 1974 PREŢUL 1 LEU 41087